

มาตรการทางกฎหมายในการแก้ปัญหาการประกันสังคมกรณีชราภาพ : ศึกษาเกี่ยวกับเงินบำนาญชราภาพและเงินบำเหน็จชราภาพ

Legal Measures to Solve the Problem of Old Age Social Security :
Case Study on Old Age Pensions and Old Age Pension

ลัดดาวัลย์ เกตุแก้ว¹

Laddwan Ketkaew

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษามาตรการทางกฎหมายในการแก้ปัญหาการประกันสังคมกรณีชราภาพ ศึกษาเกี่ยวกับเงินบำนาญชราภาพและเงินบำเหน็จชราภาพ เนื่องจากสังคมไทยในปัจจุบันกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมากขึ้น แต่การดูแลผู้สูงอายุกลับไม่ได้รับความสำคัญ ดังนั้นการประกันสังคมจึงเป็นมาตรการหนึ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อลูกจ้างผู้ประกันตนที่สูงอายุ เพราะเป็นหลักประกันความมั่นคงในชีวิตว่าจะไม่ถูกทอดทิ้งยามชราภาพ ประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมคุณภาพชีวิต หรือเป็นหลักประกันความมั่นคงในการทำงานของบุคคลยามเกษียณอายุ ซึ่งสำนักงานประกันสังคมได้กำหนดขึ้นเพื่อให้ผลประโยชน์แก่ผู้ประกันตนในระยะยาว

จากการศึกษาพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 พระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่3) พ.ศ. 2542 พบว่า บุคคลที่ได้รับความคุ้มครองในที่นี้คือ ผู้ประกันตนภายใต้พระราชบัญญัติประกันสังคมฯ โดยมีเงื่อนไขว่าต้องเป็นผู้ประกันตนที่มีอายุ 55 ปีบริบูรณ์และสิ้นสุดการเป็นลูกจ้างแล้วจะได้รับเงินที่สะสมเข้ากองทุนประกันสังคมสำหรับกรณีชราภาพเมื่อเข้าเงื่อนไขดังกล่าว ซึ่งการจ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีนี้จะพิจารณาจาก การนำส่งเงินสมทบที่หักเข้ากองทุนประกันสังคมสำหรับกรณีชราภาพร้อยละ 3 ของเงินสมทบที่เรียกเก็บ การพิจารณาจ่ายประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตนแต่ละรายนั้นจะไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับเงินสมทบที่นำส่งเข้ามา บางรายจะได้รับเป็นเงินก้อน เมื่อผู้ประกันตนนำส่งเงินสมทบไม่ครบ 180 งวด หรือเดือน เรียกว่า บำเหน็จชราภาพ บางรายจะได้รับเป็นรายเดือน เมื่อผู้ประกันตนนำส่งเงินสมทบครบ 180 งวด หรือเดือน เรียกว่า บำนาญชราภาพ แต่ด้วยสภาพสังคมในปัจจุบันนี้ ค่าครองชีพค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับสังคม

¹ นิติศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น, นักศึกษานิติศาสตรมหาบัณฑิต (กฎหมายมหาชน), มหาวิทยาลัยบูรพา, ปัจจุบันทำงานทนายความ.

ในอดีต ผลประโยชน์ที่ได้รับจากประกันสังคมก็ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพของผู้ประกันตนที่ชราภาพ พระราชบัญญัติดังกล่าวจึงไม่เอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ประกันตนที่ชราภาพเท่าที่ควร

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงเห็นว่า มีความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน

คำสำคัญ: ประกันสังคมกรณีชราภาพ, บำเหน็จชราภาพ, บำนาญชราภาพ

Abstract

This research aims to study Legal Measures to Solve the Problem of Old Age Social Security : Case Study on Old Age Pensions and Old Age Pension. As the Thai society at present, is increasingly entering into old age community but not a lot of importance has been given to caring for senior citizens. Therefore, social security is a measure that is significant and necessary for employees who apply for old age insurance because it acts as an assurance that they will not be abandoned when they reach old age. Old age compensation benefit is a part of a program to support the quality of life or it is a guarantee for job security in time of retirement, which is prescribed by the Social Security Office to yield benefits to the insurer in the long term.

From close examination on the Social Security Act B.E. 2533 (1990) and Social Security Act (No.3), B.E. 2542 (1999) found that a person that is protected in this context is an insurer under the Social Security Act conditional upon the facts that an insurer must be 55 years old and the employment must be terminated. The insurer will receive the money that has been saved in the social security fund for the poor old age when these conditions are met. The old age compensation benefits in this case will be considered from the distribution of the 3 percent contribution deducted into the old age fund from the initial total contribution charged. The consideration on the payment of the old age compensation benefits varies depending on the cumulative contribution. One insurer might receive a big sum of money when he does not complete 180 installments or months, it is called old age commission. While, another insurer might receive a monthly payment when that insurer completes 180 installments of contributions or months, which is called old age pension. But, due to the state of the present society, the cost of living is relatively high in comparison to the past, the benefits received from social security is inadequate in term of survival for senior insurers. Hence, the Social Security Act does not yield that much benefits to senior insurers.

In relations to that specific problem, I feel that it is necessary to amend the Social Security Act B.E. 2533 to be consistent with the present state of society.

Keywords: Social Security Pension Case, Old Age Pension, Old Age Pensions.

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การประกันสังคมเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เมื่อปี พ.ศ. 2424 ภายใต้การปกครองของ Reich Chancellor Bismarck โดยหลักการในสมัยนั้นต้องการให้ประชาชนในความปกครองที่เป็นลูกจ้างได้รับบำนาญด้วยการให้นายจ้างและรัฐเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายของกองการประกันสังคมร่วมกับลูกจ้างในการจ่ายเงินสมทบ สำหรับกรณีเจ็บป่วย ทูพพลภาพ และการได้รับบำนาญ โดยใช้วิธีหักเงินสมทบจากค่าจ้างสุทธิ แต่แนวความคิดนี้ถูกต่อต้านตั้งแต่วินิจฉัยครั้งแรก เนื่องจากกฎหมายในขณะนั้นทำให้การประกันสังคมที่จัดขึ้นโดยภาครัฐไม่น่าเชื่อถือ มีผลให้ผู้จ้างแรงงานในระยะแรกไม่เข้าใจ จึงไม่ยอมรับระบบใหม่ที่เกิดขึ้น พร้อมกับได้พยายามขยายกองทุนสำหรับการช่วยเหลือคนงานด้วยตนเองออกไปมากขึ้น ถึงแม้ว่ากฎหมายประกันสังคมของเยอรมันในขณะนั้นจะมีข้อบกพร่องอยู่มาก อย่างไรก็ตามการประกันสังคมของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ถือเป็นนโยบายทางสังคมที่สามารถนำมาใช้ได้อย่างเป็นระบบเป็นประเทศแรกในโลก ทำให้ประเทศต่างๆ นำรูปแบบไปปรับใช้ในเวลาต่อมาอย่างแพร่หลาย² และหลังจากที่ได้บังคับใช้กฎหมายแล้วก็ได้มีการปรับปรุงแก้ไขกันเรื่อยมา

ในประเทศไทยการประกันสังคมได้เริ่มมีบทบาทเข้ามาในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. 2495 สมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ในสมัยนั้นรัฐบาลมีนโยบายที่จะทำนุบำรุงประชาชนให้กินดีอยู่ดี และมีหลักประกันอันมั่นคงในสังคมทั่วไป คณะรัฐมนตรีจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่งมีชื่อเรียกว่า “คณะกรรมการสังคมสงเคราะห์” เพื่อให้มีหน้าที่พิจารณาวิธีดำเนินการให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ประชาชนในด้านสวัสดิการ คณะกรรมการสังคมสงเคราะห์พิจารณาเห็นว่า การให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ประชาชนให้มีหลักประกันมั่นคงที่แน่นอนและสม่ำเสมอตลอดไปนั้น จำเป็นต้องมีการสงเคราะห์ด้วยวิธีการประกันสังคม เพื่อให้มีความคุ้มครองและหลักประกันอันมั่นคงแก่ประชาชนในยามที่ต้องประสบความเดือดร้อน หรือภัยพิบัติ³ ต่อมาประเทศไทยมีกฎหมายประกันสังคมฉบับแรกเมื่อ พ.ศ. 2497 กฎหมายฉบับนี้ผ่านรัฐสภาพร้อมจะประกาศใช้ แต่ประสบปัญหาในเรื่องนโยบายทำให้ไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ได้จนกระทั่งกฎหมายนี้ถูกร่างเสนอ และสนับสนุนโดยกรมประชาสงเคราะห์ มีเนื้อหาให้ความคุ้มครองบุคคล 2 ประเภท คือ ผู้ประกอบอาชีพรับจ้าง และประชาชนทั่วไปที่สมัครใจประกันตนเอง บุคคลทั้งสองประเภทนี้กฎหมายได้ให้รายละเอียดไว้กว้างๆ ได้แก่ บุคคลซึ่งรับจ้างทำงานให้แก่ผู้ว่าจ้าง

² สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, (2545), *ประกันสังคมอยู่คู่สังคมไทย*, (ม.ป.ท.: ม.ป.ท.), 10-7.

³ โสภณ เจริญ, (2539), “ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายประกันสังคมในประเทศไทย,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), 1.

เป็นการประจำ และได้รับค่าจ้างเป็นเงิน ตั้งแต่ 500 บาทต่อเดือนขึ้นไป หรือผู้ทำงานส่วนตัว ไม่ได้ทำงาน หรือแม้แต่ผู้ไม่ได้อยู่ในหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ก็สามารถสมัครเข้าประกันตนเองตามกฎหมายฉบับนี้ได้ แต่ทั้งนี้ผู้เอาประกันต้องมีสุขภาพตามที่แพทย์ได้ตรวจรับรองว่าสมควรเข้าประกันตนได้ ส่วนประโยชน์ที่ผู้เอาประกันจะได้รับประกอบด้วยเงิน หรือสิ่งของ หรือบริการอื่นๆ โดยจัดแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ คือ การประกันในด้านการคลอดบุตร การสงเคราะห์บุตร การเจ็บป่วยพิการ หรือทุพพลภาพ ชราภาพ และการฌาปนกิจ⁴ และได้มีการผลักดันให้มีการตราพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ขึ้นซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน 2533 เป็นต้นมาและได้มีการปรับปรุงแก้ไขเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ทั้งนี้การประกันสังคมมีหลักการที่สำคัญ ในการให้ความคุ้มครองที่สังคมจัดให้แก่สมาชิกโดยอาศัยมาตรการของรัฐ ทั้งนี้ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจและสังคม เมื่อประสบปัญหารายได้ลดลง ไม่มีรายได้ หรือมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น อันเป็นผลมาจากการเจ็บป่วย คลอดบุตร ทุพพลภาพ ชราภาพ ถึงแก่ภรรณกรรมว่างงาน สงเคราะห์ครอบครัว และการประกันอุบัติเหตุ และโรคอันเนื่องมาจากการทำงาน⁵

ประเทศที่มีการประกันสังคมจะมีกฎหมายกำหนดให้รัฐต้องทำหน้าที่เรียกเก็บเงินสมทบจากประชาชนในรูปแบบต่างๆ เพื่อรวบรวมเป็นกองทุนกลาง โดยมีการจัดตั้งสำนักงานขึ้นทำหน้าที่บริหารเงินทุน การเก็บเงินรวบรวมเป็นกองทุนกลางนี้ เรียกเก็บจากประชาชนในช่วงระยะเวลาที่เขาสามารถทำงานและมีเงิน โดยเก็บสะสมเป็นเงินออมอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการประกันความมั่นคงของประชาชน โดยการนำเงินจากกองทุนกลางมาจ่ายให้แก่สมาชิกเป็นการช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนเบื้องต้น ซึ่งการประกันสังคมเป็นขบวนการเศรษฐกิจ หรือทางเศรษฐศาสตร์อย่างหนึ่ง เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนออมทรัพย์ในช่วงที่มีรายได้ และจะคืนเป็นค่าทดแทนแก่ผู้เอาประกันในช่วงที่ขาดรายได้ การประกันสังคมจะช่วยเศรษฐกิจได้มากในช่วงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ โครงการนี้มีเงินออมของประชาชนเก็บไว้ซึ่งสามารถจ่ายให้ประชาชนนำไปใช้จ่าย ช่วยให้ประชาชนยังมีเงินได้แม้เศรษฐกิจจะทรุดโทรมคนไม่มีงานทำ การที่ประชาชนยังคงมีรายได้ก็เท่ากับเป็นการสร้างงาน ขณะเดียวกันก็ช่วยเหลือรัฐบาลในยามขาดแคลนให้เศรษฐกิจยังคงยืนอยู่ต่อไปได้ การประกันสังคมถือเป็นเรื่องการสร้างความมั่นคงของคนในสังคมร่วมกัน ช่วยกระจายรายได้ และช่วยเหลือผู้ประสบภัยและผู้ด้อยโอกาส ปัจจุบันการประกันสังคมได้รับการรับรองในองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ได้กำหนดเป็นมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศในรูปของอนุสัญญาและ

⁴ สารานุกรมไทยฉบับเยาวชน, การประกันสังคมในประเทศไทย, สืบค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2556, จาก http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=12&chap=3&page=t-3-12_infodetail17.html

⁵ ยานี ประเสริฐพันธ์, (2540), รูปแบบการประกันกรณีชราภาพ แนวคิดและข้อเสนอแนะ, (กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม), 7.

ได้รับการให้สัตยาบันจากประเทศสมาชิกจำนวนมาก โดยอนุสัญญา⁶ ได้วางมาตรฐานขั้นต่ำในเรื่องเกี่ยวกับการประกันสังคมเอาไว้ มาตรฐานที่อนุสัญญานี้กำหนดไว้ คลุมถึงเรื่องต่างๆ 9 เรื่อง คือ การรักษาพยาบาล การเจ็บป่วย การว่างงาน วัยชรา การบาดเจ็บในการทำงาน ครอบครัว การคลอดบุตร การไร้สมรรถภาพ และผลประโยชน์ของผู้ซึ่งยังมีชีวิตอยู่ หรือการดูแลผู้ที่ขาดการอุปการะ⁷ เช่น หญิงม่าย หรือเด็กกำพร้า ประเทศใดก็ตามที่ให้สัตยาบันอนุสัญญานี้ จะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดไว้อย่างน้อย 3 เรื่อง สำหรับใช้บังคับกับคนงานประเภทใดหรือในสาขาอาชีพใดสาขาอาชีพหนึ่ง และหลังจากการรับไปปฏิบัติอย่างน้อย 3 เรื่องแล้ว ต่อไปก็สามารถรับเรื่องต่างๆ ที่เหลือมาใช้ได้เมื่อมีความพร้อม

การประกันสังคมกรณีชราภาพเป็นมาตรการอย่างหนึ่งในระบบประกันสังคม ที่มีหลักการในอันที่จะสร้างหลักในการจัดหารายได้ที่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิตของสมาชิก เมื่อต้องออกจากงานเพื่อการเกษียณอายุ⁸ การประกันสังคมของผู้ประกันตนที่ชราภาพ หรือประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพ ซึ่งผู้ประกันตนกรณีนี้จะมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพก็คือในรูปเบี้ยเลี้ยงชีพรายเดือนที่จ่ายให้เป็นประจำตลอดชีวิต เรียกว่า “บำนาญชราภาพ” และเงินบำเหน็จตามจำนวนที่กฎหมายกำหนดและจ่ายให้เป็นเงินก้อนเพียงครั้งเดียว เรียกว่า “บำเหน็จชราภาพ” จะเห็นได้ว่าการประกันสังคมกรณีชราภาพถือว่ามีสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อลูกจ้างผู้ประกันตน เพราะเป็นการสร้างความมั่นคงในชีวิตของลูกจ้างผู้ประกันตนในระยะยาว ซึ่งการประกันประเภทนี้มีความมุ่งหมายที่จะให้ความคุ้มครองรายได้ของผู้ประกันตนที่ได้ทำงานมาเป็นเวลานาน และต้องสูญเสียรายได้ หรือการทำงานลดลงเพราะสมรรถภาพ หรือความสามารถอันเนื่องมาจากความชรา⁹ ดังนั้น การประกันสังคมกรณีชราภาพจึงเป็นมาตรการหนึ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อลูกจ้างผู้ประกันตนที่สูงอายุ เพราะเป็นหลักประกันว่าจะไม่ถูกทอดทิ้งยามชราภาพ ประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมคุณภาพชีวิตหรือเป็นหลักประกันความมั่นคงในการทำงานของบุคคลวัยเกษียณอายุ ซึ่งสำนักงานประกันสังคมได้กำหนดขึ้นเพื่อให้ผลประโยชน์แก่ผู้ประกันตนในระยะยาว ผู้ประกันตนที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไปเป็นผู้ที่อยู่ในขอบข่ายความคุ้มครองในกรณีชราภาพ

⁶ อนุสัญญานี้ที่ 102 ว่าด้วยความมั่นคงทางสังคม, ค.ศ.1952.

⁷ สำนักงานประกันสังคม. การประกันสังคมในประเทศไทย, สืบค้นเมื่อ 27 สิงหาคม 2556, จาก <http://www.sso.go.th/wpr/category.jsp?media=print&lang=th&cat=889>

⁸ ยานี ประเสริฐพันธ์, (2540), รูปแบบการประกันกรณีชราภาพ แนวคิดและข้อเสนอแนะ, (กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม), 7.

⁹ สารานุกรมไทยฉบับเยาวชน, การประกันสังคมในประเทศไทย, สืบค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2556, จาก http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=12&chap=3&page=t-3-12_infodetail17.html

จากการศึกษา ทำให้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงสิทธิที่ประชาชนจะได้รับจากการประกันสังคมไทย โดยมีความสนใจเฉพาะด้านความสำคัญของการคุ้มครองผู้สูงอายุหลังอายุเกษียณ เพื่อให้ผู้สูงอายุเหล่านั้นได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ช่วยลดปัญหาของสังคม แต่ระบบการประกันสังคมของไทยนั้น ยังไม่สอดคล้องกับการคุ้มครองผู้สูงอายุเท่าไรนัก ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า เนื่องจากสภาพปัญหาการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรผู้สูงอายุไทยในปัจจุบันมีแนวโน้มการเคลื่อนย้ายทางประชากรศาสตร์ไปเป็นผู้สูงอายุ ทำให้แนวโน้มการเกษียณอายุของแรงงานไทยเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อกองทุนประกันสังคมกรณีชราภาพได้ เนื่องจาก จำนวนเงินที่แรงงานผู้ประกันตนจ่ายสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมค่อนข้างน้อย ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการจ่ายเงินประโยชน์ทดแทน จะเห็นว่าไม่สอดคล้องกับจำนวนเงินที่เรียกเก็บ ทำให้ในอนาคตหลังจากที่มีการจ่ายเงินชดเชยชราภาพผู้ประกันตน อาจจะทำให้กองทุนประกันสังคมเกิดปัญหาเกี่ยวกับสภาพคล่องได้ในอนาคต และการจ่ายประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพนั้นยังไม่มีความเป็นธรรมกับผู้ประกันตน และทายาทของผู้ประกันตนที่เสียชีวิตเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันสังคมฯ กรณีกองทุนชราภาพ และการจ่ายประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสังคมปัจจุบันมากขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาวิวัฒนาการ ประวัติความเป็นมา และแนวคิดของการประกันสังคมไทยและต่างประเทศ
- 2) เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายประกันสังคม และหลักเกณฑ์การคุ้มครองผู้ประกันตนกรณีชราภาพไทย
- 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายและอุปสรรคของการจ่ายประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพในรูปแบบเกษียณอายุ และรูปแบบผู้ประกันตนเสียชีวิต
- 4) เพื่อเสนอแนะแนวทางและวิธีการที่เหมาะสมในการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายหลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติ การเกษียณอายุของผู้ประกันตน การจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนชราภาพ และการจ่ายประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพ ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 พระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558 เพื่อให้เหมาะสมกับการจ่ายประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพในประเทศไทย

1.3 สมมุติฐานการวิจัย

เพื่อให้กฎหมายการประกันสังคมกรณีชราภาพมีความสมบูรณ์ และสอดคล้องกับสังคมผู้สูงอายุของประชากรไทยมากขึ้น ป้องกันการเกิดปัญหาความมั่นคงของกองทุนเงินชราภาพในอนาคต ซึ่งถ้าพิจารณาตามเงื่อนไขการจ่ายเงินประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพ ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2537 มาตรา 76 และประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพตามมาตรา 77 ทวิ และ มาตรา 77 ตริ สมควรมีการแก้ไขในเรื่องการเกษียณอายุของผู้ประกันตนให้สัมพันธ์กับการเกษียณอายุของประชาชนในปัจจุบัน การจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนเงินชราภาพ ผู้ประกันตนสามารถเพิ่มวงเงินให้มากขึ้นได้เพื่อจะได้สัมพันธ์กับเงินได้

ของแต่ละคน และกรณีที่ผู้ประกันตนเสียชีวิตลง ทายาทของผู้ประกันตนสามารถที่จะมีสิทธิรับเงินชราภาพในฐานะทายาท โดยนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะครอบครัวและมรดก มาปรับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ประกันตนและทายาท เท่าที่ไม่เกิดความเสียหายแก่รัฐ และระบบกองทุนประกันสังคม

1.4 ขอบเขตการวิจัย

บทความวิจัยนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาวิจัย พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 พระราชบัญญัติประกันสังคม แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2537 และพระราชบัญญัติประกันสังคม แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2542 กรณีการจ่ายเงินประโยชน์ทดแทนบำนาญและบำนาญชราภาพ รวมทั้งกรณีที่ย้ายประโยชน์ทดแทนชราภาพแก่ผู้ประกันตน และทายาทของผู้ประกันตนกรณีผู้ประกันตนเสียชีวิต เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ประกันตนและทายาทของผู้ประกันตนมากที่สุด โดยจะนำหลักประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะครอบครัวและมรดก มาปรับใช้ในกรณีที่ผู้ประกันตนเสียชีวิตและยังไม่ได้รับเงินประโยชน์ทดแทนชราภาพ ซึ่งตามพระราชบัญญัติประกันสังคมฯ ทายาทโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้นที่มีสิทธิรับประโยชน์ทดแทนในส่วนนี้ เมื่อผู้ประกันตนได้เสียชีวิตลงและไม่มีทายาทโดยชอบด้วยกฎหมายมีเพียงทายาทโดยพฤตินัยเท่านั้น ผลประโยชน์ทดแทนในส่วนนี้ก็จะตกแก่กองทุนประกันสังคมเช่นเดิม ทายาทอื่นที่ยังมีชีวิตอยู่ก็ไม่มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนดังกล่าว สำนักงานประกันสังคมจึงมีความจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์ความเป็นทายาทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้กับการพิจารณาวินิจฉัยของสำนักงานประกันสังคมด้วย นอกจากนี้ จะได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายประกันสังคมกรณีชราภาพของประเทศญี่ปุ่นและประเทศสวีเดน เพื่อให้ทราบถึงหลักเกณฑ์และการจ่ายประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพด้วย

1.5 วิธีการศึกษาและวิจัย

วิธีการศึกษาในบทความวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาวิเคราะห์ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากแนวคิด ประวัติความเป็นมาวิวัฒนาการของการประกันสังคมกรณีชราภาพ ซึ่งจะมุ่งเน้นศึกษาหลักเกณฑ์การประกันกรณีชราภาพภายใต้กฎหมายประกันสังคมในประเทศไทย และการประกันกรณีชราภาพในต่างประเทศ ศึกษาหลักเกณฑ์การประกันกรณีชราภาพในรูปแบบผู้ประกันตนเกษียณอายุ ทั้งเงินบำนาญและบำนาญ และในรูปแบบผู้ประกันตนเสียชีวิต โดยการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือเอกสาร บทความ ความคิดเห็นนักวิชาการ วารสาร วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสิ่งพิมพ์ต่างๆ ทั้งเอกสารและ ข้อมูลที่ได้จาก Internet ทั้งที่เป็นข้อมูลในและต่างประเทศ ตลอดจนงานการวิจัยและค้นคว้าของสถาบันและองค์กรต่างๆ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

- 1) ทำให้ทราบถึงวิวัฒนาการ ประวัติความเป็นมา และแนวคิดของการประกันสังคมไทย
- 2) ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายประกันสังคม และหลักเกณฑ์การคุ้มครองผู้ประกันตนกรณีชราภาพทั้งไทยและต่างประเทศ

3) ทำให้ทราบถึงมาตรการกฎหมายและอุปสรรคของการจ่ายประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพในรูปแบบเกษียณอายุ และรูปแบบผู้ประกันตนเสียชีวิต

4) ทำให้ทราบถึงแนวทางและวิธีการที่เหมาะสมในการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขการเกษียณอายุของผู้ประกันตน การจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนชราภาพ และการจ่ายประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพแก่ผู้ประกันตนกรณีเกษียณอายุ และกรณีผู้ประกันตนเสียชีวิต ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 เพื่อให้เหมาะสมกับการจ่ายประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพในประเทศไทย

2. ความหมาย แนวคิดการประกันสังคมกรณีชราภาพไทย และทฤษฎีความมั่นคงขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO)

เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่าประเทศไทยในปัจจุบันได้เดินเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้นจากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2553-2583 โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมื่อเปรียบเทียบกับในอดีตที่ผ่านมา สัดส่วนของประชากรวัยเด็กและวัยทำงานมีแนวโน้มลดลง ในขณะที่สัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง¹⁰ การวางแผนรองรับจำนวนผู้สูงอายุมีความจำเป็นและสำคัญ รัฐจึงจำเป็นที่จะต้องเข้ามากำกับดูแล ให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ เพื่อที่จะไม่ให้เกิดปัญหาที่จะตามมาในอนาคต และสังคมของผู้สูงอายุมีความเป็นอยู่ที่ดีในยามที่ต้องชราภาพ หรือไม่สามารถทำมาหาเลี้ยงชีพได้ สำนักงานประกันสังคมเป็นหน่วยงานหลักที่จะให้ความคุ้มครองแก่ผู้สูงอายุที่เป็นผู้ประกันตนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม ให้สิทธิแก่ผู้สูงอายุที่ชราภาพมีสิทธิได้รับเงินบำเหน็จหรือเงินบำนาญที่ได้สะสมเข้ากองทุนประกันสังคมไว้ตามสัดส่วนของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือเมื่อผู้ประกันตนสิ้นสภาพการเป็นผู้ประกันตนและมีอายุครบ 55 ปีบริบูรณ์ ได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่เกิน 180 งวด จะมีสิทธิได้รับเงินประโยชน์ทดแทนที่เรียกว่า บำเหน็จชราภาพ ซึ่งเป็นเงินสมทบที่ได้นำส่งเข้ากองทุนประกันสังคมกรณีชราภาพไว้ และจะได้รับไปทั้งก้อนในคราวเดียว ส่วนผู้ประกันตนที่นำส่งเงินสมทบมาแล้ว ไม่น้อยกว่า 180 งวด ผู้ประกันตนรายนั้นจะมีสิทธิได้รับเงินประโยชน์ทดแทนที่เรียกว่า บำนาญชราภาพ ซึ่งจะได้รับเป็นรายเดือนทุกเดือนไป โดยจะจ่ายในอัตราร้อยละ 20 ของค่าจ้างเฉลี่ย 60 เดือนสุดท้ายของค่าจ้าง

¹⁰ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สถิติผู้สูงอายุ, สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2558, จาก http://social.nesdb.go.th/SocialStat/StatReport_Final.aspx?reportid=192&template=2R1C&yeartype=M&subcatid=27

2.1 ความหมายของการประกันสังคม

การประกันสังคม คือ โครงการบริหารทางสังคมในระยะยาวแบบหนึ่งที่มีรัฐดำเนินการขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ความคุ้มครองป้องกันประชาชนมิให้ได้รับความเดือดร้อนในความเป็นอยู่ และส่งเสริมให้ได้รับความสุขตามควรแก่สภาพ หลักสำคัญจึงอยู่ที่การจัดให้ประชาชนดูแลตนเอง ครอบครัวและดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ด้วยการออมรายได้ประจำตามความสามารถสะสมไว้ในกองทุนกลาง เรียกว่า “กองทุนประกันสังคม”¹¹ โดยมีนายจ้างและรัฐช่วยเหลือในการออกเงินสมทบเข้ากองทุนนี้ เพื่อให้กองทุนมีเงินจำนวนมากพอที่จะดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของโครงการ กองทุนนี้สังกัดสำนักงานประกันสังคมดำเนินการส่วนใหญ่จะกระทำโดยออกกฎหมายบังคับ และแตกต่างจากการสงเคราะห์และการสวัสดิการสังคม กล่าวคือ การสงเคราะห์เป็นการดำเนินงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนทั่วไปในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์ เช่น การสงเคราะห์คนพิการเด็กไร้ที่พึ่ง คนชราที่ไร้อุปการะ การบรรเทาทุกข์เฉพาะหน้า เป็นต้น การสวัสดิการสังคมเป็นการให้บริการทางสังคมในเรื่องตามนโยบายของรัฐ เช่น การรักษาพยาบาลโดยไม่คิดเงิน แสตมป์แลกอาหาร เป็นต้น¹²

2.2 แนวความคิด และวิวัฒนาการของการประกันสังคมกรณีชราภาพในประเทศไทย

เริ่มจากประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนา ประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ปัญหาหลักที่สำคัญที่สุดของประเทศไทยคือ ประชากรขาดรายได้ หรือมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ซึ่งสาเหตุของการขาดรายได้นั้น โดยส่วนใหญ่แล้วสืบเนื่องมาจากการประสบอันตราย เจ็บป่วย ทูพพลภาพจนไม่สามารถทำงานได้ หรือชราภาพ เสียชีวิตซึ่งการเสียชีวิตนั้นผู้อยู่ภายใต้อุปการะต้องขาดรายได้ เป็นต้น

ปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านี้มีมาตรการในการช่วยเหลือประชาชนแตกต่างกันออกไป ทั้งในรูปแบบที่รัฐบริหารจัดการเอง สนับสนุนให้มีการจัดตั้งสมาคมให้ความช่วยเหลือผู้เจ็บป่วย ผู้ประสบภัย ผู้พิการ ผู้สูงอายุ หรือเอกชนจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมา เพื่อช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน¹³

¹¹ สำนักงานประกันสังคม, (ม.ป.ป.), **พื้นฐานการประกันสังคมสู่ความสำเร็จ เล่ม 3**, (ม.ป.ท.: ม.ป.พ.), 13.

¹² จุฬาร ละครพล, (2551), “ปัญหากฎหมายประกันสังคม ศึกษากรณีกำหนดประโยชน์ทดแทน หลักเกณฑ์การเข้าเป็นผู้ประกันตน และอัตราเงินสมทบที่ไม่เหมาะสมแก่ผู้ประกันตนแบบสมัครใจ มาตรา 40, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง), 13-12.

¹³ สุภาพ ศิริไกรวัฒนวงศ์, (2542), “หลักเกณฑ์การประกันกรณีชราภาพ ภายใต้กฎหมายประกันสังคมในประเทศไทย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต), 17.

2.2.1 แนวคิดการประกันสังคมกรณีชราภาพ

การประกันชราภาพ เป็นมาตรการอย่างหนึ่งในระบบประกันสังคมที่มีหลักการในอันที่จะสร้างหลักประกันในการจัดหารายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพของสมาชิกเมื่อต้องออกจากงานเมื่อเกษียณอายุ ด้วยเหตุผลสำคัญว่าขณะที่บุคคลยังอยู่ในวันทำงานบุคคลนั้นสามารถหาเลี้ยงครอบครัวและตัวเองได้ตามอัตภาพ แต่เมื่อพ้นจากการทำงานอันเนื่องมาจากความชรา รายได้จะขาดหายไปและอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนทั้งตนเองและครอบครัว ดังนั้น โครงการประกันกรณีชราภาพที่บุคคลนั้นมีส่วนร่วมในการส่งเงินสมทบเข้ากองทุน ในขณะที่ทำงานมาโดยตลอด จะให้ความคุ้มครองในการให้ประโยชน์ทดแทนเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนและมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพต่อไป

2.2.2 ความหมาย และวิวัฒนาการของการประกันสังคมกรณีชราภาพ

การประกันชราภาพ หมายถึง การสร้างหลักประกันเพื่อคุ้มครองรายได้ของผู้ประกันตนที่ได้ทำงานมาเป็นเวลานาน และต้องสูญเสียรายได้หรือรายได้ลดลงเพราะสมรรถภาพหรือความสามารถในการทำงานลดลงเนื่องจากความชรา ซึ่งเป็นเหตุแห่งความเดือดร้อนและกระทบกระเทือนรายได้ในการยังชีพ¹⁴ โดยการจัดให้มีบำนาญเลี้ยงชีพเพื่อจะได้ใช้ชีวิตบั้นปลายอย่างปกติสุข แนวคิดเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองผู้สูงอายุที่ขาดรายได้เนื่องจากการเกษียณอายุนั้นมีกำเนิดอย่างเป็นรูปธรรมในระยะที่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรปในปลายศตวรรษที่ 18 เนื่องจากโครงสร้างสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างขนาดใหญ่ ทั้งนี้ สภาพความเป็นอยู่ของบุคคลในสังคมเมื่ออดีตนั้น ต่างดำรงชีวิตด้วยการทำมาหาเลี้ยงชีพเฉพาะตนเองและครอบครัว ใครทำมากก็ได้รับผลผลิตมาก ใครทำน้อยก็ได้รับผลผลิตน้อย แต่ก็เพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างอิสระและมีความสุขตามอัตภาพ ต่อมา เมื่อภาวะการณ์ผลิตกับการบริโภคไม่สมดุลกัน ประกอบกับอัตราการเพิ่มของประชากรสูงขึ้นความต้องการผลผลิตและสินค้าที่จำเป็นก็เพิ่มสูงขึ้น เมื่อผลิตไม่ทันจึงเกิดการแลกเปลี่ยนและการซื้อขายผลผลิตกันขึ้น รวมทั้งกระบวนการและวิธีการผลิตบางส่วนเปลี่ยนแปลงไปจากการผลิตในระบบครอบครัว กลายเป็นการผลิตในระบบโรงงานอุตสาหกรรม มีการนำเครื่องทุ่นแรงประเภทเครื่องจักรเข้ามาใช้งานมากขึ้นพร้อมกับมีการว่าจ้างบุคคลเข้ามาเป็นลูกจ้างในโรงงานมากขึ้น¹⁵ เมื่อชาวชนบทซึ่งมีอาชีพเดิมทำการเกษตรเลี้ยงตนเองและครอบครัวต้องอพยพเข้ามาหางานทำในโรงงานอุตสาหกรรมตามเมืองหลวง หรือเมืองใหญ่ๆ เพื่อรับค่าจ้างเป็นรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว สภาพความเป็นอยู่ในการดำรงชีวิตก็เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเข้าทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมแล้วการออกจากงานเมื่อถึงวัยชรา

¹⁴ สุรนันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล, (2550), รายงานการวิจัยเรื่อง แนวทางการขยายคุ้มครองประกันสังคมแก่ผู้ประกันตนซึ่งมิใช่ลูกจ้าง, (กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา), 39.

¹⁵ ยานี ประเสริฐพันธ์, (ม.ป.ป.), รูปแบบการประกันกรณีชราภาพ แนวคิดและข้อเสนอแนะ, (ม.ป.ท.: ม.ป.พ.), 14.

เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ลูกจ้างขาดรายได้สำหรับเลี้ยงชีวิตและครอบครัว ทำให้ประสบกับความเดือดร้อนโดยทั่วไป ดังนั้น เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาสังคมจึงมีความจำเป็นต้องมีระบบการจัดการเพื่อให้ผู้เข้าสู่วัยชราสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข

2.3 ระบบความมั่นคงทางสังคมตามแนวคิดทฤษฎีขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) หลักการความมั่นคงทางสังคม (Social Security)

ความต้องการความมั่นคงเป็นสิ่งที่ฝังอยู่ในธรรมชาติของมนุษย์ แม้ว่าลักษณะการให้ความมั่นคงจะเปลี่ยนแปลงเรื่อยมา ตั้งแต่สมัยโบราณจนมาถึงยุคกลาง ขอบเขตความมั่นคงทางสังคมขยายมาเป็นเวลาหลายปี แต่วัตถุประสงค์สำคัญของการประกันสังคมยังคงเหมือนเดิมคือชดเชย หรือทดแทนรายได้ที่สูญเสียส่งเสริมการรักษาสุขภาพและป้องกันการเจ็บไข้ได้ป่วยในความหมายที่กว้างกว่านี้คือการสร้างเงื่อนไขการดำรงชีวิตให้เป็นไปตามความต้องการโดยทั่วไปของประชากร และความต้องการพิเศษเฉพาะด้าน เช่น ความต้องการของผู้สูงอายุ ผู้พิการ และเด็ก¹⁶

นิยามของความมั่นคงทางสังคม แยกออกเป็นสองคำ คือ “สังคม” และ “ความมั่นคง” คำว่า “สังคม” กล่าวถึงความสัมพันธ์ในสังคมในประเด็นทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ “ความมั่นคง” หมายถึง การคุ้มครองจากความเสี่ยง ดังนั้น ความมั่นคงทางสังคมหมายถึง “การคุ้มครองซึ่งสังคมจัดให้แก่สมาชิก โดยใช้มาตรการทางสังคมขจัดความทุกข์ยากลำบาก ซึ่งเป็นเหตุให้ขาดรายได้อันเนื่องมาจากความเจ็บป่วย การคลอดบุตร การบาดเจ็บเนื่องจากการทำงาน ทูพพลภาพ ชราภาพ และตาย การให้บริการทางรักษาพยาบาล การให้เงินสนับสนุนแก่ครอบครัวที่มีบุตร”¹⁷

3. มาตรการทางกฎหมายประกันสังคมที่ให้ความคุ้มครองกรณีชราภาพ

แนวโน้มการเคลื่อนย้ายทางประชากรศาสตร์ของประเทศไทยกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุทำให้แนวโน้มการเกษียณอายุของแรงงานไทยเพิ่มมากขึ้น ซึ่งตามพระราชบัญญัติประกันสังคมฯ กำหนดเกษียณอายุไว้ที่ 55 ปี แต่ในทางเป็นจริงนั้นบุคคลอายุ 55 ปี ยังมีความสามารถในการทำงานอยู่และจะเกษียณอายุประมาณ 60 ปี ปัญหาดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อระบบกองทุนประกันสังคมได้ในอนาคต และอีกกรณีหนึ่งการเกษียณอายุอาจจะส่งผลกระทบต่อกองทุนประกันสังคมกรณีชราภาพได้เนื่องจากจำนวนเงินที่แรงงานผู้ประกันตน จ่ายสมทบเข้ากองทุนค่อนข้างน้อย

¹⁶ สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน, (2550), ระบบความมั่นคงทางสังคม ตามแนวทฤษฎีของสมาคมการประกันสังคมระหว่างประเทศ (ISSA) และองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO), (กรุงเทพฯ: กองแผนงานและสารสนเทศ), 28.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, 29.

เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการจ่ายเงินชดเชยจะเห็นว่าไม่สอดคล้องกับจำนวนเงินที่เรียกเก็บ อาจทำให้กองทุนประกันสังคม เกิดปัญหาเกี่ยวกับสภาพคล่องได้ในอนาคต

3.1 หลักการประกันกรณีชราภาพ

การประกันกรณีชราภาพ เป็นมาตรการอย่างหนึ่งในระบบประกันสังคมที่มีหลักการในอันที่จะสร้างหลักประกันในการจัดหารายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพของสมาชิก เพื่อการเกษียณอายุ โดยมีการจัดเก็บเงินเข้ากองทุนชราภาพร้อยละ 3 ของค่าจ้างที่ได้รับ และจะจ่ายคืนแก่ผู้ประกันตน เมื่อผู้ประกันตนสิ้นสภาพการเป็นลูกจ้างและอายุครบ 55 ปีบริบูรณ์ ซึ่งมีหลักการสำคัญ ดังนี้

3.1.1 หลักการประกันสังคม

ระบบสวัสดิการสังคม เป็นระบบความมั่นคงทางสังคมระบบหนึ่งของรัฐบาล ซึ่งจัดขึ้นมาเป็นหลักประกันแก่ประชาชนว่าจะได้รับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจในระดับหนึ่ง เพื่อสร้างความมั่นคงทางรายได้ของบุคคล ครอบครัวและการรักษามาตรฐานในการดำรงชีวิตตามควรแก่สภาพ¹⁸ การประกันสังคมเป็นเรื่องสำคัญที่รัฐบาลได้ให้หลักประกันชีวิตแก่ประชาชนตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นระบบการเฉลี่ยทุกข์ เฉลี่ยสุขซึ่งกันและกันระหว่างมวลสมาชิก มีการจัดเก็บเงินสมทบสะสมเป็นกองทุน ซึ่งจะให้สิทธิประโยชน์เฉพาะกับบุคคลที่ส่งเงินสมทบ ประเทศไทยเรียกว่า ผู้ประกันตน การประกันสังคมมีหลักการที่สำคัญ คือ การให้ความคุ้มครองที่สังคมจัดให้แก่สมาชิกโดยอาศัย มาตรการของรัฐ เป็นโครงการบริหารการเงินโดยเงินสมทบ ซึ่งจ่ายโดยนายจ้างและลูกจ้างโดยรัฐ เข้าสมทบเพิ่มเติม หรือใช้เงินสนับสนุนจากภาษีทั่วไป ส่วนโครงการประกันกรณีบาดเจ็บเนื่องจากการทำงาน นายจ้างสนับสนุนแต่เพียงผู้เดียว รัฐบาลอาจจ่ายสนับสนุนจากภาษีทั่วไป การเข้าร่วมเป็นแบบบังคับ¹⁹ ทั้งนี้ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจและสังคมเมื่อประสบปัญหา รายได้ลดลงไม่มีรายได้ หรือการมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น อันเป็นผลมาจากการเจ็บป่วย คลอดบุตร ทูพพลภาพ ชราภาพ ตาย ว่างงาน สงเคราะห์ครอบครัว และการประกันอุบัติเหตุ และโรคอื่นเนื่องจากการทำงาน

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการประกันกรณีชราภาพ

การศึกษาด้านการประกันกรณีชราภาพในระบบประกันสังคมได้มีการเสนอแนวคิดว่าการประกันกรณีชราภาพที่ดี ควรตอบสนองวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1) เพื่อการออม (Savings) กล่าวคือ โครงการต้องเป็นมาตรการที่ทำให้ประชาชนมีการแบ่งปันรายได้ส่วนหนึ่งที่ได้รับขณะที่มีรายได้จากการทำงานเพื่อออมไว้ใช้จ่ายยามชรา และนำเงินออมรวมทั้งหมดที่ได้รับไปสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยมาตรการ และวิธีการควรมีแนวทางที่ไม่บั่นทอนต่อการแข่งขันทางเศรษฐกิจทั้งภายในและต่างประเทศ

¹⁸ ศักดิ์ศรี บริบาลบรรพตเขตต์, (2535), ระบบความมั่นคงทางสังคม, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 66.

¹⁹ สำนักงานประกันสังคม, (ม.ป.ป.), พื้นฐานการประกันสังคมสู่ความสำเร็จ เล่ม 3, (ม.ป.ท.: ม.ป.พ.), 106.

2) เพื่อการกระจายรายได้ (Income Distribution) หรือการถ่ายโอนทรัพยากรระหว่างกลุ่มชนอันเป็นการช่วยเหลือสนับสนุนข้ามกลุ่ม (Cross Subsidies) เช่น จากกลุ่มคนวัยทำงานไปสู่คนวัยชราที่รับบำนาญ หรือจากกลุ่มผู้มีรายได้สูงไปสู่กลุ่มผู้มีรายได้น้อย เป็นต้น

3) เพื่อเป็นหลักประกันในชีวิต (Insurance) สำหรับผู้สูงอายุที่พ้นวัยทำงานแล้วให้มีรายได้พอเลี้ยงตนเองโดยไม่เป็นภาระเดือดร้อนต่อครอบครัว หรือสังคมมากเกินไป²⁰

3.2 พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533

พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 เกี่ยวกับประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพเป็นหลักประกันเพื่อคุ้มครองรายได้ของผู้ประกันตนที่ได้ทำงานมาเป็นเวลานาน แต่ต้องสูญเสียรายได้ หรือรายได้ลดลงเพราะสมรรถภาพ หรือความสามารถในการทำงานลดลงเนื่องจากความชราภาพ โดยการจัดให้มีเงินประโยชน์ทดแทนชราภาพเมื่อเกษียณอายุหรือสิ้นสภาพการเป็นผู้ประกันตน ซึ่งผู้ประกันตนที่จะมีสิทธิขอรับประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพนั้น จะต้องผ่านกระบวนการตามกฎหมาย โดยมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่เป็นสาระสำคัญต่อไปนี้

3.2.1 ขอบข่ายความคุ้มครอง

กองทุนประกันสังคมให้ความคุ้มครองแก่ลูกจ้างในสถานประกอบการ ที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 20 คนขึ้นไป²¹ ต่อมาวันที่ 1 เมษายน 2545 เริ่มบังคับใช้กับสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป²² ประเภทของผู้ประกันตนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ได้ให้ความหมายของผู้ประกันตนไว้ ดังนี้

“ผู้ประกันตน” หมายถึง ผู้ซึ่งจ่ายเงินสมทบอันก่อให้เกิดสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนตามพระราชบัญญัตินี้²³ ผู้ประกันตนมี 2 ประเภท คือ

1) ผู้ประกันตนที่อยู่ในขอบข่ายบังคับกฎหมายเป็นลูกจ้างในสถานประกอบการ มาตรา 33 และมีอายุระหว่าง 15-60 ปีบริบูรณ์ ส่วนลูกจ้างที่เป็นผู้ประกันตนอยู่แล้วและมีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ และยังเป็นลูกจ้างของนายจ้างเดิมอยู่ถือว่าเป็นผู้ประกันตนต่อไป

2) ผู้ประกันตนโดยสมัครใจ ผู้ประกันตนที่สิ้นสภาพการเป็นลูกจ้างโดยจ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่า 12 เดือน และสมัครเข้าเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 39 ภายใน 6 เดือน นับแต่วันสิ้นสุดความเป็นผู้ประกันตนบุคคลนั้นไม่ใช่ลูกจ้าง เป็นผู้ประกันตนมาตรา 40 มีอายุระหว่าง 15-60 ปีบริบูรณ์ ไม่เป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 มาตรา 39 ไม่เป็นข้าราชการหรือบุคคลที่ถูกยกเว้นตามกฎหมายประกันสังคม

²⁰ อารักษ์ พรหมณี และสุชาติา ชีเจริญ, (2542), *หลักการบำนาญภายใต้ระบบความมั่นคงทางสังคม*, (กรุงเทพฯ: สำนักงานประกันสังคม. กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม), 12.

²¹ พระราชบัญญัติประกันสังคม, พ.ศ. 2533, มาตรา 103.

²² พระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 บังคับแก่นายจ้างที่มีลูกจ้างตั้งแต่หนึ่งคนขึ้นไป พ.ศ. 2545

²³ พระราชบัญญัติประกันสังคม, พ.ศ. 2533, มาตรา 5.

3.2.2 เงื่อนไขการเกิดสิทธิ

สำหรับประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพมีรายละเอียดดังจะได้กล่าวต่อไปนี้ คือ

1) ผู้ประกันตนต้องจ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่า 180 งวด ไม่ว่าระยะเวลา 180 งวด จะติดต่อกันหรือไม่ก็ตาม

2) มีอายุครบ 55 ปีบริบูรณ์

3) ความเป็นผู้ประกันตนสิ้นสุดลง

การพิจารณาวินิจฉัย ขั้นตอนแรกจะต้องตรวจสอบอายุของผู้ประกันตนว่า อายุครบ 55 ปีบริบูรณ์แล้วหรือไม่ ถ้ายังไม่ครบ 55 ปีบริบูรณ์ ให้วินิจฉัยเป็นกรณีไม่มีสิทธิ แต่ถ้าครบ 55 ปีบริบูรณ์ให้พิจารณาต่อไปว่าผู้ประกันตนรายนั้นสิ้นสุดการเป็นผู้ประกันตนหรือยัง กรณียังไม่สิ้นสุดการเป็นผู้ประกันตนยังไม่สามารถยื่นคำขอรับประโยชน์ทดแทนชราภาพได้ และกรณีสิ้นสุดการเป็นผู้ประกันตนแล้วให้พิจารณาต่อไปว่าผู้ประกันตนได้ส่งเงินสมทบมาแล้วทั้งหมดกี่งวด เพื่อจะได้ใช้คำนวณในการจ่ายประโยชน์ทดแทนชราภาพ ซึ่งถ้าส่งเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่า 180 งวด จะจ่ายเงินประโยชน์ทดแทนเป็นเงินบำนาญชราภาพ แต่ถ้าส่งเงินสมทบมาแล้วไม่เกิน 180 งวด จะจ่ายเงินประโยชน์ทดแทนเป็นบำเหน็จชราภาพ²⁴

4. วิเคราะห์ปัญหาเงินออมชราภาพ การจ่ายประโยชน์ทดแทนชราภาพ

กรณีบำเหน็จบำนาญของผู้ประกันตนเกษียณอายุ และเสียชีวิต

จากการศึกษา พบว่าสังคมไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมากขึ้น แต่สวัสดิการในการคุ้มครองผู้สูงอายุไทยนั้นยังคงมีน้อย และกฎหมายประกันสังคมที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้ประกันตนที่สูงอายุนั้นไม่สอดคล้องกับสังคมผู้สูงอายุในปัจจุบันเท่าที่ควร ผู้วิจัยจะได้ทำการวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในการแก้ปัญหาประกันสังคม ศึกษากรณีเงินออมชราภาพการจ่ายประโยชน์ทดแทนชราภาพ และเสียชีวิต ดังต่อไปนี้คือ

4.1 ปัญหาการเกษียณอายุของผู้ประกันตน

ปัญหาการเกษียณอายุเป็นประเด็นที่สำคัญในปัจจุบันนี้ เนื่องจากจำนวนประชากรของประเทศไทยในปัจจุบันกำลังเคลื่อนเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ อัตราการขยายตัวของผู้สูงอายุมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งเมื่อได้ทำการศึกษาทำให้พบว่าการเกษียณอายุของข้าราชการไทยจะกำหนดไว้ที่ 60 ปีบริบูรณ์ จะแตกต่างกับการเกษียณอายุของผู้ประกันตนภายใต้พระราชบัญญัติประกันสังคม ที่กำหนดให้ผู้ประกันตนเกษียณอายุเมื่อ 55 ปีบริบูรณ์²⁵ ซึ่งถ้าพิจารณาจากความเป็นจริงแล้วจะ

²⁴ แนวปฏิบัติในการวินิจฉัยประโยชน์ทดแทนชราภาพ.

²⁵ พระราชบัญญัติประกันสังคม, พ.ศ. 2533, มาตรา 33.

เห็นว่าผู้ที่มีอายุ 55 ปีบริบูรณ์นั้นยังมีกำลังความสามารถในการทำงาน และเป็นกำลังที่มีคุณภาพที่สำคัญขององค์กร หรือหน่วยงานนั้นๆ เป็นอย่างมาก หากขาดกำลังสำคัญไปอาจส่งผลกระทบต่อองค์กรและหน่วยงาน ในด้านการขาดแคลนแรงงานได้ และการเกษียณอายุของลูกจ้างผู้ประกันตนนั้นก็ยังไม่สอดคล้องกับการเกษียณอายุของข้าราชการไทยในปัจจุบันด้วย

4.2 ปัญหาการจัดเก็บเงินเข้ากองทุนชราภาพ

สำนักงานประกันสังคมได้มีการเก็บเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมในอัตราร้อยละ 5 ของเงินค่าจ้างที่นายจ้าง ลูกจ้าง ผู้ประกันตนจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคม สูงที่สุด 15,000 บาทต่อเดือน โดยหักเก็บเข้ากองทุนประกันสังคมกรณีชราภาพร้อยละ 3 ของค่าจ้าง²⁶ เก็บไว้เป็นเงินสมทบชราภาพในยามเกษียณอายุ เช่น กรณีลูกจ้างที่มีค่าจ้างเดือนละ 15,000 บาท ถูกหักเงินสมทบ $15,000 \times 0.05 = 750$ บาท เงินสมทบที่ลูกจ้างจ่าย 750 บาททุกเดือนและนายจ้างต้องจ่ายสมทบอีก 750 บาท หักเป็นเงินสมทบกรณีชราภาพของผู้ประกันตนจำนวน 450 บาทต่อเดือน รวมกับนายจ้างอีก 450 บาทต่อเดือน จะเท่ากับว่าลูกจ้างมีเงินสมทบกรณีชราภาพเดือนละ 900 บาท เมื่อผู้ประกันตนอายุครบ 55 ปีบริบูรณ์ และสิ้นสุดสภาพการเป็นผู้ประกันตน ผู้ประกันตนจะได้รับเงินประโยชน์ทดแทนชราภาพ ที่สะสมเข้ากองทุนประกันสังคมกรณีชราภาพได้

จากสภาพปัญหาการจัดเก็บเงินสมทบและการจ่ายเงินสมทบในปัจจุบันนั้น ไม่สอดคล้องกัน เนื่องจากอัตราการจัดเก็บเงินสมทบค่อนข้างน้อยเพียงร้อยละ 5 ต่อเดือน เมื่อเทียบกับอัตราเงินประโยชน์ทดแทนที่จะต้องจ่ายให้กับผู้ประกันตนรวม 7 กรณี ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ทดแทนเจ็บป่วย ว่างาน คลอดบุตร สงเคราะห์บุตร ชราภาพ ทุพพลภาพ และเสียชีวิต จะเห็นได้ว่าอัตราการจัดเก็บเงินสมทบนั้นน้อยมาก แต่กองทุนประกันสังคมจะต้องจ่ายประโยชน์ทดแทนทั้ง 7 กรณี ดังกล่าวตามลักษณะของการประสบเคราะห์ภัยนั้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงให้กับกองทุนประกันสังคม จะต้องมีการปรับเปลี่ยนเพดานเงินสมทบให้สูงขึ้น เพื่อที่วงเงินออมชราภาพเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วยจะได้มีการสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน

4.3 ปัญหาการจ่ายประโยชน์ทดแทนบำนาญชราภาพ

ลูกจ้างผู้ประกันตนที่มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนบำนาญชราภาพต่อเมื่อผู้ประกันตนมีอายุครบ 55 ปีบริบูรณ์ การเป็นผู้ประกันตนสิ้นสุดลง และจ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่เกิน 180 งวด ไม่ว่าระยะเวลา 180 งวด จะติดต่อกันหรือไม่ก็ตาม ผู้ประกันตนรายนั้นมีสิทธิได้รับเงินบำนาญชราภาพ²⁷ ได้รับไปทั้งก่อนเต็มจำนวนในคราวเดียว ซึ่งการจ่ายประโยชน์ทดแทนเงินบำนาญชราภาพจะจ่ายให้ตามระยะเวลานำส่งเงินสมทบชราภาพของผู้ประกันตน กรณีผู้ประกันตนที่จ่ายเงินสมทบต่ำกว่า 12 งวด จะได้รับเงินบำนาญชราภาพเท่ากับจำนวนเงินสมทบที่ผู้ประกันตนจ่ายเงิน

²⁶ กฎกระทรวง กำหนดอัตราเงินสมทบกองทุนประกันสังคม พ.ศ. 2555.

²⁷ พระราชบัญญัติประกันสังคม, พ.ศ. 2533, มาตรา 77.

เข้ากองทุนเพียงส่วนเดียว ส่วนผู้ประกันตนที่จ่ายเงินสมทบ ตั้งแต่ 12 งวดขึ้นไป แต่ไม่ถึง 180 งวด จะได้รับเงินบำเหน็จชราภาพเท่ากับจำนวนเงินสมทบในส่วนที่ผู้ประกันตน และนายจ้างจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุน²⁸ ในปัจจุบันมีการจัดเก็บเข้ากองทุนชราภาพในอัตราร้อยละ 3 ของค่าจ้าง พร้อมทั้งอัตราดอกเบี้ยตามประกาศสำนักงานประกันสังคม เรื่อง กำหนดอัตราผลประโยชน์ตอบแทนเงินบำเหน็จชราภาพของผู้ประกันตน ซึ่งในแต่ละปีนั้นจะมีอัตราที่ไม่เท่ากัน ประจำปี พ.ศ. 2557 ได้กำหนดไว้ในอัตรา ร้อยละ 3.66 ต่อปีของเงินสมทบสุทธิ²⁹

ประโยชน์ทดแทนกรณีบำเหน็จชราภาพ เป็นที่สนใจของผู้ประกันตนส่วนใหญ่ และมีความประสงค์ขอรับประโยชน์ทดแทนเป็นเงินบำเหน็จชราภาพมากกว่าเงินบำนาญชราภาพ เพราะผู้ประกันตนส่วนใหญ่ต้องการเงินก้อนเพื่อที่จะนำเงินไปลงทุนธุรกิจ หรือต่อยอดกิจการของตน ซึ่งถ้ามองในระยะเวลาด้านๆ จำนวนเงินที่ได้รับในขณะนั้นจะมีจำนวนมากกว่าเงินบำนาญที่จะได้รับเป็นรายเดือนไปตลอดชีวิตจากประกันสังคม ทำให้เกิดการ ลาออกจากงานที่ทำอยู่ก่อนที่จะส่งเงินครบ 180 งวด เพื่อที่จะออกมารับเงินบำเหน็จชราภาพ และกลับไปสมัครงานใหม่ หลังจากรับเงินก้อนนี้ไปแล้ว ผู้ประกันตนบางรายอาจจะกลับไปสมัครทำงานได้ แต่ที่เป็นปัญหาคือกลุ่มผู้ประกันตนที่ไร้แรงงาน ต้องใช้กำลังในการทำงานพละกำลังย่อมลดน้อยลงไปตามอายุ เมื่อลาออกจากงานมาแล้ว จะกลับไปทำงานใหม่ก็จะติดปัญหาหรือขาดคุณสมบัติ ในการสมัครงานนั้นๆ การกลับไปทำงานใหม่จึงเป็นเรื่องยาก ทำให้เกิดปัญหาการไม่มีงานทำ และส่งผลให้ขาดรายได้ตามมา

4.4 ปัญหาการจ่ายประโยชน์ทดแทนบำนาญชราภาพ

บำนาญชราภาพหรือเบี้ยเลี้ยงชีพรายเดือนตามพระราชบัญญัติประกันสังคมฯ หมายถึง ประโยชน์ทดแทนที่จ่ายให้แก่ผู้ประกันตนที่มีอายุ 55 ปีบริบูรณ์ เป็นผู้เกษียณอายุตามกฎหมาย มีสิทธิได้รับเงินประโยชน์ทดแทนบำนาญชราภาพเมื่อสิ้นสุดการเป็นผู้ประกันตน หรือสิ้นสุดการเป็นลูกจ้าง และได้นำส่งเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่า 180 งวด³⁰ เมื่อเข้าหลักเกณฑ์ดังกล่าว ผู้ประกันตนนั้นจะมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนบำนาญชราภาพเป็นรายเดือนไปตลอดชีพ โดยการยื่นคำขอรับประโยชน์ทดแทนบำนาญชราภาพต่อสำนักงานประกันสังคมได้ทั่วประเทศ ในกรณีที่ผู้ประกันตนจ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่า 180 งวด ผู้ประกันตนรายนั้นมีสิทธิได้รับเงินบำนาญชราภาพตั้งแต่เดือนถัดจากเดือนที่อายุครบ 55 ปีบริบูรณ์ เว้นแต่เมื่อมีอายุครบ 55 ปีบริบูรณ์แล้วความเป็นผู้ประกันตนยังไม่สิ้นสุดลง หรือยังไม่ออกจากงาน ผู้ประกันตนรายนั้น ยังไม่สามารถรับประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพได้จนกว่าจะสิ้นสุดการเป็นลูกจ้าง หรือลาออกจากงาน ซึ่งจะมีสิทธิได้รับตั้งแต่เดือนถัดจากเดือนที่ความเป็นผู้ประกันตนสิ้นสุดลง

²⁸ กฎกระทรวง, กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ ระยะเวลา และอัตราการจัดจ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพ, พ.ศ. 2550, ข้อ 6.

²⁹ ประกาศสำนักงานประกันสังคม เรื่อง กำหนดอัตราผลประโยชน์ตอบแทนเงินบำเหน็จชราภาพของผู้ประกันตน มาตรา 33 และมาตรา 39 ประจำปี พ.ศ. 2557.

³⁰ พระราชบัญญัติประกันสังคม, พ.ศ. 2533, มาตรา 77 ทวิ.

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าบำนาญชราภาพจะเป็นการเอื้อประโยชน์แก่ผู้ประกันตนได้ในระยะยาว โดยที่กองทุนประกันสังคมเล็งเห็นว่าบำนาญชราภาพ จะเป็นเงินออมที่เก็บไว้ใช้ในยามชราภาพ และตอบสนองแก่ผู้ประกันตนในบั้นปลายของชีวิตมากที่สุด แต่ด้วยจำนวนเงินประโยชน์ทดแทนบำนาญชราภาพที่จะได้รับ เมื่อคำนวณจากอัตราร้อยละ 20 ของค่าจ้างเฉลี่ย 60 เดือนสุดท้าย³¹ จะพบว่าอัตราสูงสุดที่ผู้ประกันตนจะได้รับในขณะนี้จะตกอยู่ที่ เดือนละ 3,000 บาท และหลังจากส่งเงินสมทบครบ 180 เดือน ผลประโยชน์จะเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 1.5 เมื่อผู้ประกันตนมีการจ่ายเงินสมทบเพิ่มขึ้นทุก 12 เดือน ยังถือว่าเป็นจำนวนเงินที่ค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับสถานะเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ในปัจจุบันและที่จะเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคต ซึ่งไม่เพียงพอแก่การดำรงชีพของผู้ประกันตน เนื่องจากด้วยอัตราค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับการที่ต้องใช้เงินที่มากขึ้นในการดูแลสุขภาพในยามชราภาพ เงินบำนาญเพียงเล็กน้อยจึงไม่อาจรองรับกับค่าใช้จ่ายที่มีอยู่ในปัจจุบันและจะสูงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคตได้

4.5 ปัญหาการจ่ายประโยชน์ทดแทนกรณีผู้ประกันตนเสียชีวิต

การเสียชีวิตในที่นี้ คือ การเสียชีวิตทางกายภาพ ในทางการแพทย์นั้นจะต้องมีองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการ คือ ต้องหยุดหายใจ หัวใจต้องหยุดเต้น และสมองต้องหยุดทำงานโดยสิ้นเชิง เมื่อผู้ประกันตนซึ่งมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพ เสียชีวิตลงก่อนที่จะได้รับประโยชน์ทดแทน ไม่ว่าจะเป็นเงินบำเหน็จชราภาพ หรือเงินบำนาญชราภาพ หรือผู้รับเงินบำนาญชราภาพได้เสียชีวิตลงภายใน 60 เดือน นับแต่เดือนที่มีสิทธิได้รับเงินบำนาญชราภาพ ทายาทของผู้เสียชีวิตเป็นผู้มีสิทธิได้รับเงินบำเหน็จชราภาพเป็นเงินก้อนตามกฎหมาย เงินก้อนนี้จะจ่ายให้กับทายาทผู้มีสิทธิตามกฎหมายเท่านั้น³² แม้จะเป็นเงินออมชราภาพที่ผู้ประกันตนได้สะสมไว้ก็ตาม ถ้าหากไม่มีทายาทผู้มีสิทธิตามกฎหมายเงินก้อนนี้ก็จะไม่มีการจ่ายออกไป จะเก็บเข้ากองทุนชราภาพเช่นเดิม แต่ต่อมาระหว่างทำการวิจัยได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558 เพิ่มเติมในกรณีที่ผู้ประกันตนไม่มีบุตร สามีภรรยา หรือบิดามารดา พระราชบัญญัติประกันสังคมฯ ได้กำหนดให้สามารถระบุผู้รับผลประโยชน์ทดแทนชราภาพได้นอกจากนี้กรณีผู้ประกันตนไม่มีทายาทดังกล่าว พี่น้องร่วมบิดามารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา ยังมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนกรณีบำเหน็จชราภาพได้ด้วย³³ ซึ่งสอดคล้องไปในทางเดียวกันกับความคิดเห็นของผู้วิจัย กล่าวคือ

กรณีที่ปัญหา คือ ในกรณีที่ผู้ประกันตนได้เสียชีวิตลงก่อนที่จะได้รับเงินประโยชน์ทดแทนชราภาพ หรือได้รับเงินบำนาญชราภาพไปแล้วบางส่วนและเสียชีวิตในเวลาต่อมา กฎหมาย

³¹ กฎกระทรวง, กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ระยะเวลา และอัตราจ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพ, พ.ศ. 2550, ข้อ 2.

³² เรื่องเดียวกัน.

³³ พระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ 4), พ.ศ. 2558, มาตรา 77 จัตวา.

ได้กำหนดให้ทายาทเป็นผู้มีสิทธิในจำนวนเงินบำเหน็จชราภาพนั้น แต่จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันจะพบว่า หากผู้ประกันตนได้เสียชีวิตลงและไม่มีทายาทผู้มีสิทธิที่ต้องตามกฎหมาย เงินสะสมชราภาพในจำนวนนี้ก็จะตกเข้าสู่กองทุนประกันสังคมเช่นเดิม โดยทายาทที่ยังมีชีวิตอยู่แต่ไม่เป็นทายาทที่ต้องตามกฎหมายก็ไม่มีสิทธิได้รับเงินประโยชน์ทดแทนชราภาพที่ผู้ประกันตนได้สะสมไว้ จากปัญหาดังกล่าวอาจจะมองว่าไม่เป็นธรรมแก่ทายาทที่ยังมีชีวิตอยู่ แต่ถูกตัดสิทธิโดยกฎหมายในเงื่อนไขที่ว่าไม่เป็นทายาทที่ต้องตามกฎหมาย ผู้วิจัยเห็นว่าเงินประโยชน์ทดแทนจำนวนนี้จะประโยชน์ในการดำรงชีวิตให้แก่ทายาทที่ยังมีชีวิตอยู่ไม่มากนักน้อยตามสภาพของแต่ละครอบครัว สำหรับครอบครัวที่มีบุตรมาก ความเป็นอยู่ค่อนข้างลำบากเงินในจำนวนนี้จะเป็นประโยชน์แก่พวกเขาเหล่านั้น กฎหมายในส่วนนี้ยังมีข้อบกพร่องและควรมีการปรับแก้ไขเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ประกันตนและทายาทมากที่สุด

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

การประกันสังคมถือเป็นสวัสดิการอย่างหนึ่งที่รัฐจัดตั้งขึ้นมา เพื่อคุ้มครองส่งเสริมการมีหลักประกันที่มั่นคงของประชาชนอย่างหนึ่ง เป็นการช่วยเหลือทางสังคมในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี มีหลักประกันในการดำรงชีวิต จากงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาการประกันสังคมด้านชราภาพ และได้พบว่า สังคมไทยในปัจจุบันนั้น ประชาชนส่วนใหญ่จะมีอายุมากขึ้น ผู้สูงอายุมีมากขึ้น การพึ่งพาอาศัยกันมีน้อยลง จะเป็นสังคมที่ต้องค้นหาเลี้ยงชีพเป็นส่วนใหญ่ กฎหมายประกันสังคมที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันยังมีข้อบกพร่องในหลายประการซึ่งมีผลกระทบต่อกองทุนประกันสังคมกรณีชราภาพ สรุปดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการเกษียณอายุของผู้ประกันตน การเกษียณอายุตามกฎหมายประกันสังคมในปัจจุบัน จะเกษียณอายุเมื่ออายุครบ 55 ปีบริบูรณ์

2. ปัญหาการจัดเก็บเงินสมทบเข้ากองทุนชราภาพ ผู้ประกันตนจะต้องนำส่งเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมอัตราร้อยละ 5 ต่อเดือน และจะถูกหักเงินเพื่อสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมกรณีชราภาพในอัตราร้อยละ 3 ต่อเดือนของเงินสมทบทั้งหมดที่นำส่ง และนายจ้างสมทบเพิ่มอีกร้อยละ 3 ต่อเดือน เพื่อเป็นเงินสะสมเข้ากองทุนประกันสังคมกรณีชราภาพ และจะได้รับเงินคืนเมื่ออายุครบ 55 ปีบริบูรณ์ และสิ้นสุดสภาพการเป็นผู้ประกันตน

3. ปัญหาการจ่ายประโยชน์ทดแทนบำเหน็จชราภาพ ในกรณีที่ผู้ประกันตนจ่ายเงินสมทบไม่ครบ 180 เดือนและเป็นผู้ประกันตนได้สิ้นสุดลง ให้ผู้นั้นมีสิทธิได้รับเงินบำเหน็จชราภาพ

ผู้ประกันตนทุกรายที่นำส่งเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคม มีสิทธิได้รับผลประโยชน์จากกองทุนชราภาพทุกราย ในแต่ละรายจะได้รับในจำนวนที่ไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับระยะเวลาและจำนวนเงินในการนำส่งเงินสมทบ บางรายได้รับเป็นเงินประโยชน์ทดแทนบำนาญชราภาพ บางราย

ได้รับเป็นเงินประโยชน์ทดแทนบำนาญชราภาพ ประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพในที่นี้ได้แก่ เงินบำนาญที่จ่ายให้ครั้งเดียว เรียกว่า เงินบำนาญชราภาพ ผู้ประกันตนสามารถยื่นคำขอรับประโยชน์ทดแทนได้ต่อเมื่อผู้ประกันตนสิ้นสุดการเป็นผู้ประกันตน อายุครบ 55 ปีบริบูรณ์ และส่งเงินสมทบเข้ากองทุนชราภาพไม่เกิน 180 งวด

4. ปัญหาการจ่ายประโยชน์ทดแทนบำนาญชราภาพ กรณีที่ผู้ประกันตนจ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่า 180 เดือน ให้มีสิทธิได้รับเงินประโยชน์ทดแทนบำนาญชราภาพตั้งแต่อายุครบ 55 ปีบริบูรณ์ เว้นแต่เมื่อมีอายุครบ 55 ปีบริบูรณ์และความเป็นผู้ประกันตนยังไม่สิ้นสุดลง ให้ผู้นั้นมีสิทธิได้รับตั้งแต่เดือนถัดจากเดือนที่ความเป็นผู้ประกันตนสิ้นสุดลง

5. ปัญหาการจ่ายประโยชน์ทดแทนกรณีผู้ประกันตนเสียชีวิต พระราชบัญญัติประกันสังคม ได้ให้ความคุ้มครองแก่ผู้ประกันตนที่เสียชีวิตนอกจากจะมีเงินช่วยเหลือในการจัดการศพที่จ่ายให้แก่ทายาทแล้ว ยังมีเงินบำนาญชราภาพที่ผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบสะสมเข้ากองทุนชราภาพ อีกก้อนหนึ่งที่จ่ายเป็นเงินก้อนให้แก่ทายาทผู้มีสิทธิตามกฎหมาย ซึ่งเมื่อผู้ประกันตนเสียชีวิตลง ทายาทผู้มีสิทธิสามารถยื่นคำขอรับประโยชน์ทดแทนเงินบำนาญชราภาพได้

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. ขณะนี้ประเทศไทย ยังคงเก็บเงินสมทบตามอายุเกษียณ 55 ปี จึงทำให้ระยะเวลาในการเก็บเงินสมทบกองทุนประกันสังคม ไม่เพียงพอกับจำนวนเงินที่ต้องจ่ายคืนให้ผู้ประกันตน ซึ่งหากยังไม่มีมีการปรับเปลี่ยนแก้ไขในจุดนี้ อนาคตอาจจะส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องของกองทุนได้ เพื่อเป็นการหาทางออกให้กับความเสถียรภาพของกองทุนประกันสังคม ควรพิจารณาขยายอายุการเกิดสิทธิกรณีชราภาพ จาก 55 ปี เป็น 60 ปี เพื่อเป็นการขยายระยะเวลาการเรียกเก็บเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคม ตามระยะเวลาการขยายอายุการเกิดสิทธิ ผู้ประกันตนเองมีโอกาที่จะสะสมเงินเพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกันทางด้านนายจ้างก็ต้องจ่ายเงินสมทบเข้ามาเช่นกัน ทำให้ผู้ประกันตนมีเงินสะสมที่มากพอที่จะเก็บไว้เลี้ยงตนเองยามเกษียณอายุ ผู้วิจัยเห็นว่าผู้ประกันตนที่มี อายุ 55 ปีบริบูรณ์ ยังมีกำลังความสามารถในการหาเลี้ยงชีพ และเป็นบุคคลากรที่ทรงคุณค่าของแต่ละองค์กร เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะ สามารถพัฒนาองค์กรได้เป็นอย่างดี เป็นที่น่าเสียดายหากจะต้องเกษียณอายุเพราะข้อบังคับของกฎหมาย และหากไม่มีการปรับเปลี่ยนการเกษียณอายุดังกล่าว ผลที่ตามมาคือทำให้สถานประกอบการขาดกำลังแรงงานที่มีความรู้ความสามารถ และผู้ประกันตนก็จะกลายเป็นผู้ว่างงาน ขาดรายได้ทั้งๆ ที่ยังมีกำลังความสามารถในการทำงาน

2. ในปัจจุบัน ผู้ประกันตนจะถูกหักเงินสมทบเพื่อสะสมเข้ากองทุนประกันสังคมกรณีชราภาพอัตราร้อยละ 3 ต่อเดือน จากอัตราร้อยละ 5 ต่อเดือนของจำนวนเงินสมทบทั้งหมดที่นำส่งเข้ากองทุนประกันสังคม และนายจ้างจะจ่ายสมทบอีกอัตราร้อยละ 3 ต่อเดือน เป็นเงินสมทบที่ไว้สะสมเพื่อจ่ายให้แก่ผู้ประกันตนที่เกษียณอายุเมื่อยามชราภาพจะได้มีทุนสำรองไว้ใช้จ่ายในการดำรงชีพ และผู้ประกันตนจะได้รับเมื่อเกษียณอายุและสิ้นสุดสภาพการเป็นผู้ประกันตน ในกรณีที่มิ

การนำส่งเงินสมทบมาแล้วไม่เกิน 180 งวด จ่ายเงินบำเหน็จชราภาพ ซึ่งถ้านำส่งเงินสมทบมาแล้วไม่เกิน 12 งวด จะได้รับเงินประโยชน์ทดแทนบำเหน็จชราภาพในอัตราเท่ากับจำนวนเงินสมทบที่ผู้ประกันตนจ่ายเงินสมทบเข้ามา แต่ถ้าหากมีการนำส่งเงินสมทบมาแล้วเป็นเวลาตั้งแต่ 12 งวดขึ้นไป เงินประโยชน์ทดแทนบำเหน็จชราภาพจะมีจำนวนเท่ากับจำนวนเงินสมทบที่ผู้ประกันตนและนายจ้างจ่ายเงินสมทบเข้ามา พร้อมทั้งผลประโยชน์ทดแทนรายปีตามประกาศของสำนักงานประกันสังคม แต่เนื่องด้วยมาตรการในการจัดเก็บเงินสมทบในปัจจุบันนั้นไม่สอดคล้องกับความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ด้วยสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ค่าครองชีพที่สูงขึ้น รายได้ที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย ประกอบด้วยค่าครองชีพที่สูงขึ้นเรื่อยๆ นั้น จะเป็นปัญหาให้กับประชากรในประเทศ โดยเฉพาะผู้ที่จะต้องเกษียณอายุ จะไม่มีรายได้อีกต่อไป มีแต่ค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการดำรงชีวิต ประกันสังคมเป็นหน่วยงานหลักที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้ประกันตนที่เกษียณอายุ จึงมีความจำเป็นและต้องมีการปรับแก้กฎหมายให้มีความสอดคล้องกัน เพื่อเป็นแรงผลักดันให้ผู้ประกันตนได้ออมเงินไว้ตั้งแต่ต้น เพื่อที่ในบั้นปลายของชีวิตนั้นจะได้มีเงินเพียงพอสำหรับใช้จ่าย และมีความเป็นอยู่ที่ดี ดังนั้น การปรับเปลี่ยนเพดานเงินสมทบจากเดิมสูงสุด 15,000 บาท เป็น 25,000 บาท เพื่อที่วงเงินออมชราภาพจะได้เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย จะได้มีการสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน และขยายระยะเวลาในการจ่ายเงินกองทุนเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม จากเดิมมีการกำหนดว่าจ่ายครบ 180 เดือน เป็น 240 เดือน เพื่อที่จะได้รองรับและสอดคล้องกับการขยายอายุเกษียณ จาก 55 ปี เป็น 60 ปี และรองรับกับความเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรศาสตร์ผู้สูงวัยด้วย

3. ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับเงินประโยชน์ทดแทนกรณีบำเหน็จชราภาพเมื่อสิ้นสุดการเป็นผู้ประกันตน อายุครบ 55 ปีบริบูรณ์ และส่งเงินสมทบเข้ากองทุนชราภาพไม่ถึง 180 งวด ในกรณีนี้หากผู้ประกันตนไม่ประสงค์จะรับเงินบำเหน็จชราภาพซึ่งจ่ายเป็นเงินก้อนเต็มทั้งจำนวนในคราวเดียว ผู้ประกันตนก็สามารถที่จะสมัครเข้าเป็นผู้ประกันตนเองตามมาตรา 39³⁴ ได้ และหากจ่ายเงินสมทบเกิน 180 งวด ผู้ประกันตนก็มีสิทธิได้รับเป็นเงินบำนาญชราภาพ แต่ในกรณีเช่นนี้จะไม่ค่อยเกิดปัญหา เพราะผู้ประกันตนส่วนใหญ่มีความประสงค์ที่จะรับเงินประโยชน์ทดแทนแบบบำเหน็จชราภาพอยู่แล้ว ที่มีปัญหาส่วนใหญ่คือ ผู้ประกันตนที่ส่งเงินสมทบครบ 180 งวดแล้ว อายุครบ 55 ปีบริบูรณ์ แต่มีความประสงค์ขอรับเงินประโยชน์ทดแทนเป็นกรณีเงินบำเหน็จชราภาพ ในกรณีเช่นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและสอดคล้องกับหลักสิทธิเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับชั่วคราว ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันสังคมให้ผู้ประกันตนที่ส่งเงินสมทบเกิน 180 งวด และอายุครบ 55 ปีบริบูรณ์แล้ว สามารถที่จะเลือกได้ว่า จะขอรับเงินประโยชน์ทดแทนเป็นเงินบำเหน็จชราภาพ หรือเงินบำนาญชราภาพ เพราะความต้องการ

³⁴ พระราชบัญญัติประกันสังคม, พ.ศ. 2533, มาตรา 39.

ในผู้ประกันตนแต่ละรายจะไม่เหมือนกัน บางรายต้องการเงินก้อนเพื่อที่จะนำเงินไปลงทุนธุรกิจ หรือต่อ ยอดกิจการของตน ซึ่งอาจจะเป็นช่องทางให้ได้รับรายได้ที่มากกว่าการรับบำนาญชราภาพ แต่สำหรับผู้ประกันตนบางรายกลับต้องการเงินบำนาญชราภาพที่จะได้รับไปตลอดชีวิต ด้วยปัญหาดังกล่าวเกิดจากสภาพบังคับของกฎหมาย จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้สมบูรณ์ที่สุดให้ผู้ประกันตนสามารถเลือกใช้สิทธิของตนเองได้ว่าจะเลือกรับเป็นเงินประโยชน์ทดแทนบำนาญชราภาพหรือบำนาญชราภาพ

4. พระราชบัญญัติประกันสังคมฯ กำหนดว่าผู้ประกันตนที่อายุ 55 ปีบริบูรณ์ และได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วครบ 180 งวด สามารถขอรับเงินประโยชน์ทดแทนบำนาญชราภาพได้ ในอัตราร้อยละ 20 ของค่าจ้างเฉลี่ย 60 เดือนสุดท้าย และหลังจากเงินสมทบครบ 180 งวด ผลประโยชน์จะเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 1.5 เมื่อผู้ประกันตนมีการจ่ายเงินสมทบเพิ่มขึ้นทุก 12 งวด แต่ด้วยอัตรา การเก็บเงินสมทบเข้ากองทุนชราภาพนั้นมีจำนวนเงินที่น้อย เพียงร้อยละ 3 ของค่าจ้างสูงสุด 15,000 บาท จึงทำให้ผลตอบแทนที่จะได้รับ จะอยู่ที่เดือนละ 3,000 บาท ถือว่าเป็นจำนวนเงินที่ค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับสภาวะเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ในปัจจุบันและที่จะเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากด้วยอัตราค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับการที่จะต้องใช้จ่ายเงินที่มากขึ้นในการดูแลสุขภาพในยามชราภาพ เพื่อเป็นการรองรับปัญหาดังกล่าว สำนักงานประกันสังคมควรมีการเตรียมความพร้อมให้กับผู้ประกันตน โดยกองทุนประกันสังคมควรมีการปรับอัตราการเก็บเงินสมทบที่มากขึ้น และควรที่จะเปิดโอกาสให้ผู้ประกันตนได้ฝากเงินในส่วนของกองทุนประกันสังคมกรณีชราภาพเพิ่มขึ้นได้ด้วย เพื่อที่จะให้กองทุนประกันสังคมได้มีเงินเก็บสะสมเข้ากองทุนชราภาพเพิ่มมากขึ้น และสามารถรองรับกับการจ่ายเงินบำนาญชราภาพที่จะเพิ่มมากขึ้นในอนาคต และผู้ประกันตนก็จะได้มีเงินเก็บที่เพิ่มมากขึ้นในยามเกษียณอายุ จะเป็นทั้งผลดีแก่กองทุนประกันสังคมและตัวผู้ประกันตนเอง จะเป็นการรองรับการจ่ายเงินประโยชน์ทดแทนบำนาญชราภาพที่เพิ่มมากขึ้นในอนาคตด้วย และผู้ประกันตนก็จะได้มีเงินที่มากเพียงพอสำหรับการดำรงชีพในยามชราภาพได้ โดยให้มีการฝากเพิ่มพิเศษเป็นรายเดือนเพิ่มเติมจากเงินสมทบที่จะต้องจ่ายในแต่ละเดือน ซึ่งอาจจะกำหนดอัตราขั้นต่ำและสูงสุดในการออมแต่ละเดือนไว้ด้วย เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในอนาคต เป็นการสนับสนุนให้มีการออมเงินอีกทางหนึ่งด้วย

5. เมื่อสภาพภาพของผู้ประกันตนสิ้นสุดลงเนื่องจากผู้ประกันตนถึงแก่ความตาย ทายาท ตามกฎหมายเป็นผู้มีสิทธิในผลประโยชน์ทดแทนกรณีบำนาญชราภาพ หากไม่มีผู้มีสิทธิ ตามกฎหมายและไม่มีหนังสือระบุผู้รับผลประโยชน์ทดแทนบำนาญชราภาพในกรณีนี้ก็จะ ตกเข้ากองทุนชราภาพเช่นเดิม ดังนั้น เพื่อให้มีแนวปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกันของสำนักงานประกันสังคม จึงควรมีการแก้ไขปรับปรุงแนวปฏิบัติ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558 มาตรา 77 จัดว่า ในส่วนของผู้มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนกรณีบำนาญชราภาพ เมื่อผู้ประกันตนได้เสียชีวิต โดยให้หมายรวมความรวมถึง บุตร และบิดา โดยพินัยของผู้ประกันตนด้วย และให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558

ในส่วนของการทนายผู้มีสิทธิตามกฎหมาย จากเดิม มาตรา 77 จัตวา (3) บิดามารดา ให้หมายรวมถึงบิดามารดา ผู้ได้เสียเลี้ยงดูอุปการะผู้ประกันตนด้วย ในกรณีบิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมาย ได้เสียชีวิตลงและบิดามารดาผู้เลี้ยงดูอุปการะไม่ได้จดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม เพื่อเป็นการทดแทนพระคุณแก่บิดามารดาผู้เลี้ยงดูอุปการะในยามที่แก่ชรา

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าผู้ประกันตนที่ได้นำส่งเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคม จะเป็นผู้ประกันตนที่อยู่ในข่ายความคุ้มครองของสำนักงานประกันสังคมมีสิทธิได้รับเงินประโยชน์ทดแทนกรณีบำนาญหรือบำนาญชราภาพตามที่สำนักงานประกันสังคมได้กำหนดไว้ ทั้งนี้อัตราเงินประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพและสิทธิประโยชน์ในการรับเงินนั้นจะขึ้นอยู่กับอัตราและระยะเวลาในการนำส่งเงินสมทบของผู้ประกันตนแต่ละราย ซึ่งจะได้รับในอัตราที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขของกฎหมายดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ดังจะกล่าวได้ว่า เป็นสวัสดิการที่สำนักงานประกันสังคมได้จัดให้แก่ผู้ประกันตนนั่นเอง

บรรณานุกรม

- กระทรวงสาธารณสุข. (2554). **กองทุนประกันสังคม ที่คนทำงานควรรู้**. สืบค้นเมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2557, จาก <http://health.kapook.com/view24594.html>.
- กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. Convention. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2558, จาก http://www.labour.go.th/th/index.php?option=com_glossary&letter=C&id=71&Itemid=109.
- จุฬารัตน์ ละครพล. (2551). “ปัญหากฎหมายประกันสังคม ศึกษากรณีกำหนดประโยชน์ทดแทนหลักเกณฑ์การเข้าเป็นผู้ประกันตน และอัตราเงินสมทบที่ไม่เหมาะสมแก่ผู้ประกันตนแบบสมัครใจ มาตรา 40.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุนันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล. (2550). รายงานการวิจัยเรื่อง **แนวทางการขยายคุ้มครองประกันสังคมแก่ผู้ประกันตนซึ่งมิใช่ลูกจ้าง**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2538). **เอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพประกันภัย เล่มที่ 1** (หน่วยที่ 1-7). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เมธี ดุลยจินดา. (2518). **การแรงงานสัมพันธ์ในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ยานี ประเสริฐพันธ์. (2540). **รูปแบบการประกันกรณีชราภาพ แนวคิดและข้อเสนอแนะ**. กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม.
- วรวุฒิ สุวรรณระดา และ วรพรรณ ชาญด้วยวิทย์. (2553). **สวัสดิการยามชราบ้านาญแห่งชาติ**. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- วันชัย ขวัญเมือง. (2555). “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบริหารกองทุนประกันสังคม กรณีศึกษาประโยชน์ทดแทน ชราภาพ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศักดิ์ศรี บริบาลบรรพตเขตต์. (2535). **ระบบความมั่นคงทางสังคม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศศิวรรณ อนันตกุล. (2541). **รูปแบบการประกันสังคม กรณีสงเคราะห์บุตร**. สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม.
- สารานุกรมไทยฉบับเยาวชน. **การประกันสังคมในประเทศไทย**. สืบค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2556, จาก <http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=12&chap=3&page=t12-3-infodetail17.html>.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **สถิติผู้สูงอายุ**. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2558, จาก http://social.nesdb.go.th/SocialStat/StatReport_Final.aspx?reportid=192&template=2R1C&yeartype=M&subcatid=27.

สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน. (2550). **ระบบความมั่นคงทางสังคม ตามแนวทฤษฎีของสมาคมการประกันสังคมระหว่างประเทศ (ISSA) และองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO)**. กรุงเทพฯ: กองแผนงานและสารสนเทศ.

สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม. (2545). **ประกันสังคมอยู่คู่สังคมไทย**. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม. (2550). ม.ป.ป. ม.ป.ท. ม.ป.พ.

สำนักงานประกันสังคม. (ม.ป.ป.). **พื้นฐานการประกันสังคมสู่ความสำเร็จ เล่ม 3**. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

สำนักงานประกันสังคม. **กรณีชราภาพ สำนักงานประกันสังคม**. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2557, จาก <http://www.sso.go.th/wpr/category.jsp?cat=873>.

สำนักงานประกันสังคม. **กรณีเสียชีวิต สำนักงานประกันสังคม**. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2557, จาก <http://www.sso.go.th/wpr/category.jsp?lang=th&cat=871>.

สำนักงานประกันสังคม. **การประกันสังคมในประเทศไทย**. สืบค้นเมื่อ 27 สิงหาคม 2556, จาก <http://www.sso.go.th/wpr/category.jsp?media=print&lang=th&cat=889>.

สุภาพ ศิริไกรวัฒนาวงศ์. (2542). “หลักเกณฑ์การประกันกรณีชราภาพ ภายใต้กฎหมายประกันสังคมในประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

โสภณ เจริญ. (2539). “ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายประกันสังคมในประเทศไทย,” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 1.

อารักษ์ พรหมณี และสุชาดา ชีเจริญ. (2542). **หลักการบำนาญภายใต้ระบบความมั่นคงทางสังคม**. กรุงเทพฯ: สำนักงานประกันสังคม. กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม.

กฎกระทรวง. กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ระยะเวลา และอัตราการจ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพ, พ.ศ. 2550.

กฎกระทรวง. กำหนดอัตราเงินสมทบกองทุนประกันสังคม, พ.ศ. 2555

ประกาศสำนักงานประกันสังคม เรื่อง กำหนดอัตราผลประโยชน์ตอบแทนเงินบำเหน็จชราภาพของผู้ประกันตนมาตรา 33 และมาตรา 39 ประจำปี พ.ศ. 2557

พระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533, บังคับแก่นายจ้างที่มีลูกจ้างตั้งแต่หนึ่งคนขึ้นไปพ.ศ. 2545.

พระราชบัญญัติประกันสังคม (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2) พ.ศ. 2537 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558

พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533

อนุสัญญาฉบับที่ 102 ว่าด้วยความมั่นคงทางสังคม ค.ศ.1952.

Butare Theopiste. (1994). "International Comparison of Social Security and Retirement Funds from the National Savings Perspective." *International Social Security Review*. 47(2), 17-36.

ILO. (1989). *The Social Security (Minimum Standards) Convention 1952 (No.102) of the ILO from Introduction to Social Security*.

ISSA. (1996). *Interregional Training Seminar on Social Security Statistics for Actuarial Valuations : Social Security*. Geneva: Participants Handouts.